

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 24 mars 1905, kl. 3,30 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående rätten att idka realisation och gårdfarihandel.

Lagutskottet har till behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herr *K. H. Bergendahl* väckt motion, n:o 58, af följande lydelse:

»Vid sistlidet års riksdag väckte undertecknad jämte herrar *E. O. Magnusson* i Tumhult och *J. P. Persson* i Hult särskilda motioner, som afsågo fastställandet af mera effektiva bestämmelser till reglerande af den ambulatoriska handelsverksamheten än de stadganden i detta afseende, som kungl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet innehåller.

Uti denna förordnings 10 § mom. 1 och 2 föreskrifves dels beträffande handlande, som vill utom den ort, där han anmält sig till idkande af handel, på kortare tid å auktion eller under hand annorledes än å marknad afyttra lager af handelsvaror (s. k. realisation), och dels i fråga om den, som ämnar utom den ort, där han är bosatt, kringföra varor till försäljning, där marknad icke hålles (s. k. gårdfarihandel), att tillstånd till utöfvande af sådan handelsrörelse skall sökas i Stockholm hos öfverståthållareämbetet och i öfriga orter hos vederbörande Konungens befallningshafvande. I berörda motioner

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 7 Saml. 35 Häft. (N:o 42.)

framhölls, hurusom dessa bestämmelser numera kringgås genom ett mycket enkelt förfarande, och att vederbörande sålunda undandraga sig den pröfning, som ofvannämnda myndigheter skolat verkställa. Handlande, som önskar idka sådan tillfällig handel på skilda orter, för hvars utfölvande särskildt tillstånd förutsättes, anmäler endast till handelsregistret, att han på dessa platser ämnar idka handel, och underlåter att begära tillstånd därtill. Vanligen tillgår härvid så, att han till det handelsregister, där hans firma finnes intagen, anmäler, att han å vissa uppgifna orter kommer att öppna filialer af sin handelsrörelse. Men äfven inträffar det, att innehafvaren af ett varulager, som är afsedt att på viss ort afyttras genom realisation, gör handelsanmälan till handelsregistret för nämnda ort samt, efter det varulagret blir till större eller mindre del försåldt, försvinner från platsen, vanligtvis utan att anmäla, att han upphört med sin handelsrörelse.

Till bestyrkande af att dylik anmälan ansetts grundläggga rätt att idka handel af den tillfälliga beskaffenhet, hvarom i åberopade 10 § i näringsfrihetsförordningen förmåles, anfördes i ena motionen ett af Kungl. Maj:t den 15 mars 1900 meddeladt utslag, hvilket i högsta domstolens minnesbok finnes återgifvet.

Riksdagens lagutskott, som förehade dessa motioner till behandling, fann emellertid icke anledning tillstyrka bifall till hvad däri framställt. De skäl, som lagutskottet anförde till stöd för sin afstyrkande hemställan, finnas upptagna i dess utlåtande n:o 22 vid samma års riksdag, till hvilket utlåtande jag tillåter mig hänvisa. Under den i ämnet förda diskussionen i Riksdagens kamrar upptogos dessa lagutskottets skäl till bemötande, och torde jag jämväl härutinnan få åberopa, hvad protokollet därom innehåller. Inom Andra Kammaren bifölls en af herr Lindhagen med instämmande af herrar A. Olsson och Wiklund i saken afgifven reservation med 138 röster mot 31, som voro för afslag, och i Första Kammaren blef lagutskottets afstyrkande hemställan bifallen med endast tre rösters öfvervikt.

Af denna omröstning kan antagas, att inom Riksdagen förefinnes en afsevärd mening för ändrade bestämmelser i det i motionerna angifna syftet, och då behofvet af dylika bestämmelser, hvilka ju icke afse att inskränka rätten till handels idkande, utan endast att göra redan befintliga föreskrifter mera bindande, ytterligare framträdt, sedan härom motionerades vid förra riksdagen, har jag vågat ånyo underställa Riksdagens pröfning samma fråga i den form, som den erhållit uti förut anmärkta reservation.

Jag åberopar härvid de skäl till stöd för framställningen, som finnas upptagna i ofvannämnda motioner och hvilka ytterligare utvecklats under den i kamrarna därom förda diskussionen, och bifogar jag, för att belysa huru förfäres för undvikande af att söka vederbörande myndighets tillstånd till utöfvande af ambulatorisk handelsverksamhet, ett utdrag af handelsregistret för viss plats, upptagande sådana anmälningar, som här ofvan åsyftas.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådan ändring i förordningen om utvidgad näringsfrihet, att genom vanlig anmälan om idkande af handelsrörelse ej må förvärfvas rättighet att, utan iakttagande af därför stadgade villkor, idka sådan handel, som i 10 § af sagda förordning under benämningarna realisation och gårdfarihandel omförmäles.»

Den i motionen omförmälta, vid densamma fogade bilaga är så lydande:

»Utdrag ur Handelsregistret för Växjö stad.

184 Blad.

S. Mattisson.

N:o	Dag, då			Anmälan's innehåll
	anmälan in- tages i registret	kungörelserna blifvit införda i		
		ortstidnin- gen	allmänna tidningar	
1.	1892 den 21 nov.	— — —	— — —	Sven Mattisson ämnar idka handel under firma S. Mattisson.
2.	1888 den 26 april	— — —	— — —	Sven Mattisson ämnar under ofvanstående firma jämväl i Ljungby köping af Sunnerbo härad idka handelsrörelse med hufvudkontor här i staden.
3.	1899 den 4 april	— — —	— — —	Sven Mattisson ämnar under ofvanstående firma jämväl i Tingsryd af Tingsås socken och Kråketorp i Asa socken idka handelsrörelse utan själfständig förvaltning.

N:o	Dag, då			Anmälan's innehåll
	anmälan in- tages i registret	kungörelserna blifvit införda i		
		ortstidnin- gen	allmänna tidningar	
4.	1903 den 7 sept.	— — — —	— — — —	Sven Mattisson ämnar under ofvansående firma jämväl i Agunnaryd, Hofmantorp, Lidhult, Nottebäck, Göteryd, Ryssby och Traheryd af Kronobergs län, i Södra Unnaryd och Dannäs af Jönköpings län samt i Lönsboda af Kristianstads län idka handelsrörelse utan själfständig förvaltning.
5.	1904 den 27 juni	— — — —	— — — —	Sven Mattisson ämnar under förestående firma idka handel i Agnaryd, i Mistelås socken, i Hynneryd, Hinneryds socken, Liatorp i Stenbrohults socken och Lagan i Berga socken, allt i Kronobergs län, i Vernamo köping, Gislaved i Båraryds socken, Hvetlanda i Hvetlanda socken och Vrigstad i Vrigstads socken, allt i Jönköpings län, i Killeberg i Loushults socken, Ousby i Ousby socken samt staden Kristianstad, allt i Kristianstads län, i Holmsjö i Sillhöfda socken, Holje i Jemshögs socken och staden Sölvesborg, allt i Blekinge län.

Rätt utdraget, betygas,
ex officio

K. H. Bergendahl.)

Den, som vill idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe, skall därom enligt förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 göra skriftlig anmälan i Stockholm hos öfverståthållareämbetet, i annan stad hos magistraten eller stadsstyrelsen och på landet hos Konungens befallningshafvande samt därvid foga

vederbörliga betyg, utvisande, att han har god frejd samt råder öfver sig och sin egendom. Med berörda anmälan är i fråga om behörighet att idka handel likställd vederbörlig anmälan om firma, därest densamma åtföljts af ofvan omförmälda betyg. Något särskildt tillstånd af myndighet erfordras icke, utom beträffande utländing, för idkande af sådan egentlig handelsrörelse. Med afseende å de af motionären omnämnda arterna af s. k. ambulatorisk handelsverksamhet, realisation och gårdfarihandel, finnas dock särskilda regler, i hufvudsak innefattade i 10 § af ofvannämnda förordning, hvilket lagrum erhållit sin nuvarande lydelse genom förordningarna den 23 september 1887 och den 30 juni 1893. Utländing äger sålunda icke, äfven om han erhållit Konungens tillstånd till utöfvande här i riket af handel eller annan näring, idka gårdfarihandel och får ej användas såsom biträde vid dylik handel. Ej heller får utländing verkställa varurealisation eller användas såsom biträde därvid, utan att Konungen på grund af ingången traktat därtill gifvit lof. Svensk medborgare får icke befatta sig med varurealisation eller gårdfarihandel, med mindre han erhållit *särskildt tillstånd* därtill af öfverståthållareämbetet eller Konungens befallningshafvande. Vid ansökan om sådant tillstånd skall fogas betyg, att sökanden efter behörig anmälan inom riket idkar handel och gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Då fråga är om realisation, skall ansökan dessutom innehålla uppgift om kommun, hvarinom och tid hvarunder sökanden ärnar bedrifva försäljningen, hvarjämte vid densamma skall fogas förteckning å varulagret. Om det sökta tillståndet beviljas, har i sammanhang därmed öfverståthållareämbetet eller Konungens befallningshafvande att, med afseende å varuförteckningens omfattning och det tillämnade antalet försäljningsdagar, bestämma en särskild afgift ej under 25 kronor eller öfver 500 kronor att af sökanden erläggas till hvarje kommun, inom hvilken försäljningen skall ske. Däremot förefinnes icke skyldighet att erlægga viss afgift för bedrifvande af gårdfarihandel.

Tillstånd till gårdfarihandel meddelas ej för längre tid än ett kalenderår och kan likasom meddeladt tillstånd till realisation af vederbörande myndighet återkallas, när skälig anledning därtill förekommer.

Förordningen den 23 september 1887, hvarigenom ofvannämnda stadganden — om ett efter särskild pröfning af myndighet meddeladt tillstånd såsom villkor för bedrifvande af ambulatorisk handelsverksamhet — infördes, tillkom på framställning af 1886 års Riksdag, som i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 1 maj berörda år, under anmärkande af vissa olägenheter vid varors kringförande till försäljning synnerligen då sådant skedde genom utländingar, ytterligare anförde, bland annat, att ett ofog

af nära likartad beskaffenhet med det, som bedrefves af kringresande handelsmän, hvilka, oftast af utländsk härkomst, icke tvekade att, för att bereda afsättning af sina varor, lämna bedrägliga uppgifter om dessas värde, ofta utöfvades på det sätt, att en handlande för kortare tid sloge sig ned på en plats, vare sig i stad eller å landet, och där till stort förfång för ortens bofasta handlande och skada för allmänheten utsålde en mängd mera eller mindre värdelöst kram, vanligen under benämning »realisation för en utländsk konkursmassas räkning» eller dylikt. För den ofta ganska betydliga vinst, som hämtades af en dylik försäljning, undginge vanligen försäljaren att erlægga någon skatt till den kommun, inom hvilken försäljningen skedde. Då nya handelsplatser hastigt uppväxte och bofasta handlande funnes spridda öfverallt å landsbygden samt kommunikationerna alltjämt lättades och förbättrades, ansåge Riksdagen, att det slags handel, som här vore i fråga, icke i någon mån utgjorde ett verkligt behof för allmänheten och att därför en skärpning af villkoren för sådan handelsrörelse eller åtminstone ett strängare handhavande af gällande, därå tillämpliga bestämmelser icke kunde medföra någon skada för den allmänna rörelsen.

Stadgandena i 1887 års förordning lära till en början hafva visat sig väl motsvara behovet af kontrollföreskrifter till förekommande af olägenheterna af den ambulatoriska handelsverksamheten. Såsom i förevarande motion omnämnes, har det emellertid på senare tid inträffat, att sådan handelsverksamhet i tämligen stor utsträckning bedrifvits och bedrifves i strid med syftet af nyssanfödda bestämmelser, nämligen oftast på det sätt, att en handlande allenast till det handelsregister, där hans firma är intagen, anmäler, att han ämnar å vissa uppgifna orter öppna filialer af sin handelsrörelse, och därefter å dessa orter utan särskildt tillstånd tillfälligtvis afyttrar lager af handelsvaror. Såvidt det af motionären omnämnda rättsfall utmärker, kan ett sådant förfarande icke rättsligen åtkommas, ehuru det uppenbarligen i sak innebär ett kringgående af lagens stadgande, att för idkande af handel af mera tillfällig beskaffenhet skall erfordras särskildt tillstånd. Genom ett sådant tillvägagående som det nämnda undandraget sig utöfvaren af handelsverksamheten den särskilda pröfning angående hans personliga kvalifikationer och lämplighet i öfrigt för berörda särskilda slag af handel, som enligt lagens mening af vederbörande myndighet skall företagas, innan sådant tillstånd meddelas.

Att detta förhållande innebär en verklig olägenhet, läser icke kunna bestridas. De år 1887 införda stadgandena, som afsågo att åvägabringa en behöflig kontroll öfver den ambulatoriska handelsverk-

samhetens utöfvande i syfte särskildt att skydda allmänheten för att förledas till inköp af underhaltiga varor och utsättas för mer eller mindre oredligt tillvägagående af kringresande handlande, hafva beröfvats all verklig effektivitet och betydelse. I likhet med motionären finner utskottet det sålunda önskvärdt, att åt ifrågavarande och därmed sammanhängande kontrollföreskrifter gifves den affattning, att ett kringgående af desamma icke kan såsom nu med stor lätthet äga rum och syftet med dem förfelas.

Utskottet anser nämligen öfverståhållareämbetets och Konungens befallningshafvandes ifrågavarande pröfningsrätt beträffande utöfvande af realisation och gårdfarihandel innebära ett synnerligen lämpligt medel mot uppkomsten af åtminstone alltför stora olägenheter af berörda slags handelsverksamhet. Att nämnda pröfningsrätt icke är af endast formell natur framgår däraf, att det står i myndighetens fria skön att med hänsyn till vederbörande sökandes personliga kvalifikationer och förekommande omständigheter i öfrigt meddela eller vägra ifrågavarande tillstånd. Pröfningsrätten härutinnan torde äfven i allmänhet, då den ifrågakommer, utöfvas med noggrannhet och urskillning. Enligt hvad utskottet inhämtat, lär det t. o. m. förekomma, att vederbörande myndighet genom sina underordnade tjänstemän utöfvar en särskild uppsikt öfver de personer, åt hvilka tillstånd af ifrågavarande art meddelats, så att myndigheten sättes i tillfälle att för den händelse berättigad anmärkning med afseende å sättet för handelsverksamhetens utöfvande förekommit återkalla det gifna tillståndet.

För att utskottets ståndpunkt i frågan icke må blifva missförstådd, anser utskottet det vara angeläget att framhålla, att utskottet icke åsyftar att åvägabringa någon inskränkning i rätten att öppna verkliga filialer af en handelsrörelse. Endast i så måtto bör enligt utskottets mening härutinnan fullständigande stadganden åstadkommas, att berörda rätt ej må kunna af den, som vill idka allenast tillfällig handelsverksamhet af nu ifrågavarande art, användas såsom ett medel att undandraga sig den kontrollerande pröfning och särskilda beskattning, som i sådant hänseende föreskrifvits.

Utskottet biträder således så till vida motionärens hemställan, att en framställning i motionens syfte måtte af Riksdagen aflåtas till Kungl. Maj:t. Utskottet förutsätter därvid, att, om en utredning i anledning af en sådan framställning kommer till stånd, Kungl. Maj:t icke lär underlåta att taga under öfvervägande, huruvida det för vinnande af det afsedda ändamålet kan vara nödigt att vidtaga lagstiftningsåtgärder utöfver hvad motionären ifrågasatt.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådan ändring i förordningen om utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864, att genom vanlig anmälan om idkande af handelsrörelse ej må förvärfvas rättighet att, utan iakttagande af därför stadgade villkor, idka handel af sådan tillfällig beskaffenhet, som i 10 § af berörda förordning afses.

Stockholm den 24 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER
